

Хрущ І. І.,
аспірант кафедри слов'янської філології
імені професора Іларіона Свенціцького
Львівського національного університету імені Івана Франка

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ НА БОЛГАРСЬКУ (МОРФОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ)

Анотація. У статті розглянуто вплив турецької мови на болгарську на морфологічному рівні. Проаналізовано особливості адаптації в болгарській мові турецьких іменників за родом і виокремлено групи іменників з нетиповими для болгарської мови закінченнями. Описано наслідки впливу турецької мови на такі лексико-граматичні класи слів, як прикметник і дієслово.

Ключові слова: болгарська мова, турецька мова, турцизм, граматичний рід, незмінювані прикметники, переповідний спосіб.

Постановка проблеми. Від кінця XIV ст. до останньої чверті XIX ст. болгарські землі перебували в межах Османської імперії. Протягом цього періоду, внаслідок різних причин, відбувалося заселення болгарських земель тюркомовними переселенцями з інших територій Османської імперії, Криму і Кавказу. Турецька мова (чи османотурецька) стала офіційною мовою панівної меншості й увійшла в комунікацію болгар через усні контакти на побутовому рівні та в офіційних сферах. Наслідки тривалого білінгвізму можна виявити на всіх рівнях болгарської мови. Найбільш яскраво він спостерігається в лексиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив турецької мови на болгарську є предметом наукового зацікавлення багатьох дослідників із початку минулого століття до наших днів. Свого часу про турцизми писали Л. Андрейчин, К. Мірчев, Б. Цонев та ін. До останніх вагомих мовознавчих праць про турцизми належить монографія Максима Стаменова «Съдбата на турцизмите в българския език и в българската култура» [14]. М. Стаменов аналізує та осмислює дослідження своїх попередників, доповнюючи їх новими відомостями і спостереженнями, розглядає місце та функції турцизмів у сучасній болгарській мові, аналізує їх із погляду лінгвокультурології. Заслугує на увагу й стаття Красіміри Чакирової та Хюсейна Мевсіма «Отново за съдбата на турцизмите в съвременния български език (изоляция и/или реабилитация)» [17]. Автори пишуть про своєрідний «вибух» вживання турцизмів у болгарській пресі після падіння комуністичного режиму, коли Болгарія ступила на шлях демократичних перетворень. Турецька лексика, яка в соціалістичній Болгарії вважалася в офіційному мовознавстві (за незначними винятками) застарілою, діалектною, зниженою, отримала в болгарській пресі 90-х років минулого століття «нове життя». Орієнталізм розбили канони офіційного тоталітарного мовлення, виявилися ефективним та ефектним засобом створювати «нову виразність» мови преси. Українська дослідниця Ірина Огієнко у низці статей та кандидатській дисертації вивчає дискурсивні слова турецького походження в мові сучасної болгарської преси [11; 12]. Довгу традицію має і лексикографічне опрацювання турцизмів. На сьогодні основним джерелом турецької лексики для дослідників є сучасні словники турцизмів у болгарській мові Весели

Кристевої [6] та колективу авторів під керівництвом норвезького славіста Альфа Граннеса [18]. Болгарсько-турецький білінгвізм у XV–XIX ст. став предметом наукового зацікавлення Надки Ніколової [10].

Аналіз літератури на зазначену тему дає підстави стверджувати, що основна увага науковців скерована на дослідження лексики, запозиченої з турецької (османотурецької) мови, тематичне та стилістичне розшарування турцизмів, їхнє лексикографічне опрацювання. У мовознавчій літературі, праця з історії болгарської мови є певні згадки про явища та процеси, спричинені впливом турецької мови на болгарську, які виявляються також на інших мовних рівнях, але окремі аспекти цього впливу залишилися поза увагою мовознавців.

Мета нашої статті – проаналізувати наслідки впливу турецької мови на морфологічному рівні болгарської мови.

Виклад основного матеріалу. Аналіз словників турцизмів показав, що в кількісному відношенні найбільше поповнилися запозиченнями такі частини мови, як іменник, прикметник та дієслово. Крім матеріальних запозичень, у цих лексико-граматичних класах слів на сучасному етапі розвитку болгарської мови можна виявити й інші явища, спричинені впливом турецької мови на болгарську в минулому. Проаналізуємо наслідки такого впливу, які спостерігаються у цих частинах мови.

Іменник. Невід'ємною категорією іменника в болгарській, як і в усіх слов'янських мовах, є граматичний рід. У турецькій мові, як відомо, категорія роду відсутня. Звернемо увагу на адаптацію турецьких іменників за родом. У слов'янських мовах існує досить чітка відповідність між граматичною формою іменників та їхнім граматичним родом, а саме:

- а) іменники, які в однині закінчуються на приголосний, тобто мають нульове закінчення, належать до чоловічого роду;
- б) іменники із закінченням *-а* (графічно може бути і *-я*) – це іменники жіночого роду;
- в) іменники на *-о*, *-е* належать до середнього роду.

Винятків у питомій болгарській лексиці небагато – це іменники чоловічого роду на *-а*, *-я*, *-о*, граматичний рід яких мотивується природною статтю – *баща*, *съдия*, *дядо* та ін., група іменників жіночого роду на приголосний – *кръв*, *пролет*, *кост* та ін.

Засвоюючись, турецькі іменники із закінченням *-а* закономірно входили до групи болгарських іменників жіночого роду: *aba* – *аба*, *araba* – *араба*, *badana* – *бадана*, *boza* – *боза*, *bohça* – *бохча*, *burma* – *бурма*, *gaga* – *гага*, *damasana* – *дамаджана*, *doğrama* – *дограма*, *dondurma* – *дондурма*, *zamba* – *замба*, *kavga* – *кавга*, *takara* – *макара*, *tahana* – *махана* (*махана*), *pastırma* – *пастърма*, *sızırma* – *сизърма* та ін.

Іменники із закінченнями *-і*, *-и*, *-у* (без урахування тих, що називають осіб чоловічої статі) освоювалися як іменники жіночого роду шляхом додавання закінчення *-я* ([йа]), напр.: *güde-*

ri – гюдерія, *cadı* – джадія (джидія), *camı* – джамія, *lâkırdı* – лакърдія, *leblebi* – леблебія, *zerdalli* – зарзала, *ikindi* – икіндія, *rakı* – ракія, *pisu* – пусія та ін.

Частина турецьких іменників, які закінчуються на приголосний, адаптуючись у болгарській мові, отримувала граматичне значення чоловічого роду без будь-яких формальних змін, напр.: *ayran* – айран (айрян), *badem* – бадем, *basanak* – баджанак, *bokluk* – боклук, *borç* – борч, *zeytin* – зехтин, *gerdan* – гердан, *gurbet* – гурбет, *güveç* – гювеч, *dolar* – долар, *zanaat* – занаят, *karapın* – капан, *kismet* – кьсмет, *malak* – малак, *patlak* – патлак, *rüşvet* – рушвет, *çadır* – чадър, *çift* – чифт, *yumruk* – юмрук та ін.

Відповідно, турецькі іменники на *-e* отримують у болгарській мові значення середнього роду, напр.: *biçme* – бичме, *güte* – гюме, *gübre* – гюбре, *daire* – дайре (дапре), *dere* – дере, *derece* – дередже, *джудже* – *ciçe*, *döşeme* – дюшеме, *işleme* – ишлеме, *kadife* – кадифе, *leke* – леке, *reze* – резе та ін.

Цю загальну закономірність порушують іменники, які отримали граматичне значення чоловічого роду, хоч освоїлися на болгарському ґрунті з нетиповим для таких іменників закінченням *-a/-я* ([йа]).

Варто зазначити, що ще в староболгарській мові була велика група іменників – назв осіб із закінченням *-а, -іа*, які мали граматичне значення чоловічого роду, напр.: *владька*, *винопица*, *воєвода*, *всьевладька*, *гроборьна*, *дрюжина*, *дрьводьла*, *папа*, *пивьца*, *пианица*, *прьвладька*, *предьтеча*, *слюга*, *старьшина*, *старьшина*, *сцььца*, *оубица*, *чародьница*, *юноша*, *сждия*, *хльводьла* [7, с. 24] та ін., окремі з яких функціонують у різних стилях сучасної болгарської мови – *юноша*, *слуга*, *владика*, *старейшина*, *воевода*, *папа*, *предтеча*, *сждия*, *пияница* (ч. і ж. р.).

Проте із входженням значної кількості іменників із турецької мови, внаслідок адаптації на болгарському мовному ґрунті, кількість іменників чоловічого роду із закінченням *-a/-я* значно зросла.

Так, граматичне значення чоловічого роду отримали турецькі іменники на *-а*, які називали передусім осіб чоловічої статі, наприклад: *aza* – ааза (*аза*), *атуса* – амуджа, *mirza* – мирза, *molla* – молла та ін.

Закінчення *-я* ([йа]) і граматичне значення чоловічого роду, засвоюючись, отримували в болгарській мові також турецькі іменники – назви осіб чоловічої статі із закінченнями *-і, -і, -і:* *hararbi* – арабія, *binbaşı* – бинбаши(я), *müftü* – мюфтия, *müşteri* – мющерія, *çelebi* – челебія, *kotşu* – комшия та ін.

Також з додаванням *-я* [йа] адаптувалися турецькі іменники з суфіксами *-сі/-ці, -лі:* *abacı* – абаджія, *boyacı* – бояджія, *boklukçı* – боклукчія, *gurbetçi* – гурбетчія, *zanaatçı* – занаятчія, *kavgacı* – кавгаджія, *tehane* – механджія, *rüşvetçi* – рушветчія, *seyirci* – сеурджія, *tütüncü* – тютюнджія, *çorbacı* – чорбаджія, *şakacı* – шегаджія, *borçlu* – борчлия, *kabahatlı* – кабахатлия, *teraklı* – мераклия та ін.

Поступово суфікси *-джія/-чія, -лия* утвердилися в словотвірній системі болгарської мови, почали приєднуватися до питомих болгарських та запозичених основ, і тому таких слів із нетиповим для чоловічого роду кінцем слова значно побільшало.

Турецький формант *-джія* і його варіант *-чія* беруть активну участь у творенні слів зі значенням особи-діяча. За допомогою суфікса *-джія/-чія* у болгарській мові утворені іменники на позначення окремих професій: *бетонджія*, *бюфетчія*,

мозайкаджія, *лимонададжія*, *програмаджія*, *трамвайджія*, *сладоледчія* та ін.

Суфікс *-джія* та його розширений варіант *-аджія* відіграє активну роль у сучасному відабrevіатурному словотворенні, тобто бере участь у творенні нових лексем від мотивувальних літерних (ініціальних) абrevіатур, наприклад, *КАТ-аджія*, *ДАИ-джія*, *ВИП-аджія*, *ВИС-аджія*, *ЦК-джіи*, *БИЛ-ЛА-джіи* та ін.

На сучасному етапі із суфіксом *-джія* творяться номінації зі значенням «прихильник чогось або когось», зокрема партійного або державного лідера, діяча, партії, організації, «представник певної організації, партії, спортивного клубу», напр.: *атакаджія* (партія «Атака»), *гербаджія* (партія ГЕРБ), *барсаджія* (футбольний клуб «Барселона») та ін.

Суфікс *-лия* (тур. *-li*) послідовно використовується в болгарській мові для творення іменників – назв мешканців міст: *бургазлия* – мешканець міста Бургас, *видинлия* – Видин, *добричлия* – Добрич, *одринлия* – Одрин, *пазарджиклия* – Пазарджик, *свищовлия* – Свищов, *хасковлия* – Хасково, *банскалия* – Банско, *ловчалия* – Ловеч, *плевналия* – Плевен, *перущенлия* – Перущица, *русенлия* – Русе [1, с. 84–85].

Таким чином, турецький вплив ми вбачаємо у значному зростанні кількості іменників чоловічого роду із нетиповим для них кінцем слова на *-а, -я* ([йа]). Однак у сучасній болгарській граматичній літературі в описі іменників чоловічого роду на *-a/-я* це явище традиційно ілюструється тільки питомими іменниками *сждія* та *баца* (див. [15, с. 99]).

Прикметник. Адаптуючись у болгарській мові, значна частина запозичених турецьких прикметників повністю пристосувалася до морфологічної системи болгарської мови за допомогою болгарських суфіксів *-ен, -ав, -ест, -ски, -ив:* *acemi* – аджамийски (аджемийски), *boz* – бозав, *kadir* – кадърен, *kör* – кьорав, *lekeli* – лекелив, *çakır* – чакърест, *şaşı* – шамав та ін.

Відповідно до теми нашого дослідження, звернемо увагу на прикметники турецького походження, які ввійшли до болгарської мови, не змінюючи своєї форми, напр.: *açık* – ачик, *bayat* – баят, *gön + surat* – гьонсурат, *düz* – дюс, *erban* – ербан, *inat* – инат, *kaba* – каба, *kara* – кара, *sert* – серт, *okumuş* – окумуш, *çakır* – чакър та ін. Такі прикметники становлять групу незмінних слів, тобто не мають родових форм і форм множини, на відміну від звичайних прикметників у болгарській мові.

Цікаво зазначити, що на сучасному етапі група незмінюваних прикметників може поповнитися новими одиницями, але вже з іншого джерела – переважно з англійської мови. Йдеться про поширення моделі з двох іменників, де перший іменник виступає у функції означення, а, отже, виконує функцію прикметника, напр., *интернет геній*, *гуми център*. Такі конструкції не є новими для болгарської мови: у ній вже давно функціонують такого типу словосполучення із двох іменників-турцизмів, т. зв. «ізафети»: *ішекме чорба*, *дроб сарма*, *кадаиц сарма* тощо [5].

В Офіційному правописному словнику, виданому Інститутом болгарської мови Болгарської академії наук (2012), написання таких словосполучень допускається як разом (*джаз-концерт*), так і окремо (*джаз концерт*) [8]. Саме останній спосіб дає підстави вважати перший компонент цих сполучень прикметником. Таку думку висловлює болгарська дослідниця Кіна Вачкова в низці статей [2; 3] про іменники іншомовного походження, які переходять також до розряду незмінних прикметників шляхом конверсії. Йдеться про такі іменники, як *видео*, *поп*, *рок*, *фолк*, *бинго*, *домино*, *допинг*, *интернет*, *фитнес*

та аналогічні, у сполученнях на кшталт: *відео стена, поп звезда, рок клуб, фолк фестивал, домино ефект, допинг контрол, интернет програма, фитнес център* і под.

Доречно зазначити, що староболгарські пам'ятки засвідчили кілька прикметників, які належали до незмінюваних: *испльнь, различь, свободь, соугоубь, оудобь* [4, с. 202–203], яким відповідають відмінювані на *-ъ*: *пльнь, соугоубь* або *соугоубьнь, оудобь* або *оудобьнь, свободьнь*. Більшість останніх продовжують функціонувати в болгарській мові як звичайні прикметники: *пльен, удобен, свободен*. Таким чином, група невідмінюваних прикметників виокремлюється на різних етапах історії болгарської мови, однак джерела її формування були різними. На сьогодні це, переважно, турцизми, існування й активне функціонування яких може стимулювати зміну частиномовного статусу окремих запозичених іменників, про що йшлося вище.

Значна частина турецьких прикметників із суфіксом *-li/-li/-li* адаптувалися в болгарській мові з додаванням закінчення *-я* [йа]: *-лия*. Прикметники на *-лия* не мають родових форм, але мають форми множини: *akilli – акьлія, zavalli – завалія, kademli – кадемлія, mahmurlu – махмурлія, merakli – мераклія, saltanatlı – салтанлія, hatalı – хаталія* та ін. Слова із суфіксом *-лия* в окремих випадках можуть побутувати як іменники та як прикметники. Про це свідчать статті лексикографічних праць, напр.:

кьсметлія, ед. неизм., мн. *-йи, прил. Разг. 1. Който има кьсмет, сполука, на който му върви. Недьо си спомни за младите си години, за радостта и надеждите, с които тръгна по свой път в живота... Дано синът му излезе по-кьсметлія...* В. Геновска, СГ, 70. *Отново тънката фигура на Цветан се залюля на дървеното мостче. Когато го премина, куришумите все още ровеха земята около него, но никога не го улучи. – Кьсметлія момче! – каза с уважение подпоручик Траянов. П. Вежинов, НС, 74. – Казан има в тая нива. Голям казан, заровен от памтивека. Дано бьдеш кьсметлія – ти да го намериш. А. Каралійчев, СР, 55. Даде им господ, даде им, /даде им мъжко детенце, безцен камен, златен прьстен, /... /било дете кьсметлія. Нар. пес., СБАИ, 297. – Калино, бела Калино, / ако е грозна Гроздена! / Ама ми е кьсметлія... / От ка се с нея узехме, / добих си овци с овчаре, / голема сура говеда. Нар. пес., СБНУ X, 98.*

2. Като същ. кьсметлія м. Човек с кьсмет; честит човек, щастливец [13].

У лексикографічній репрезентації слів із суфіксом *-лия* немає однакості: у деяких словниках вони позначені не як прикметники та іменники, а лише як прикметники. Одне й те ж слово в одному словнику може бути позначено як прикметник, а в іншому – як іменник:

акьлія, ед. неизм., мн. *-йи, прил. Простонар.* Умен, разумен, паметлив. – *Кажи, ходжа ефенди, кажи какво да сторим! Ти си акьлія човек.* Д. Немиров, Б, 106. *Но все пак, като по-акьлія [Врѣбчо] от другите, не си пести труда да ни посьветва малко.* Хр. Ясенов, Сьбр. пр, 142. – *Та не видиш ли накъде е тръгнал народа, бре слепчо... Та само ние с тебе ли сме най-акьли...* Кр. Григоров, Н, 22. *Акьлія жена. Акьлія момче е той.*

– От тур. *akilli* [13].

акьлія *adj (coll.)* clever, smart. Умен, разумен. ♦ [акьлія] *кънлѣе (dial.)* ► *akilli* RBE [18, с. 6].

акьлія м. Разг. 1. Умен човек, умник. 2. Човек, който обикновено «от много акьл» върши глупости (от тур. *akilli* –

умен, разумен, разсьдлив човек). • *Пишеше се голям акьлія, ама здравата се подреди с тая фльорца...* (БРР) [6, с. 25].

Отже, якщо слова типу *поп, рок, фолк, бинго, домино, допинг, интернет, фитнес* і под. будуть віднесені і до розряду прикметників, то група турцизмів, що побутують одночасно як іменники та прикметники, може розширитися за рахунок запозичень із інших мов.

Дієслово. Лексичний склад болгарської мови також поповнили чимало турецьких дієслів, як-от: *dayanmak – даяня несв. / издаяня св., zapretmek – заптисвам несв. / заптисам св., kabarmak – кабардисвам несв. / кабардисам св., kavurmak – кавардисвам несв. / кавардисам св., kurmak – курдисвам несв. / курдисам св., pelteklemek – пелтеча несв., şaşırtmak – сащисвам несв. / сащисам св.* та ін.

Звернемо увагу на одну із характерних рис сучасної болгарської мови, а саме на наявність спеціальних дієслівних форм, які використовуються для переказування дії, свідком якої мовець не був, але повідомляє про неї (т. зв. *переповідний спосіб*, болг. *преизказно наклонение*).

У болгарському мовознавстві існує декілька поглядів на походження та хронологію переповідних форм дієслова. Тезу про те, що форми переповідного способу виникли задовго до завоювання турками Болгарії (1393 р.) і сформувалися за внутрішніми законами болгарської мови, поділяють окремі болгарські дослідники та вчені з інших країн (напр., С. Младенов, В. Бородич, Г. Гилюбов, Н. Дилевські, В. Косеска, К. Попов, С. Іванчев, Е. Дьоміна, Г. Герджиков, І. Куцаров, І. Харалампіев). Дехто з них не виключає появу цих форм у результаті чужомовного (тюркського), але не турецького мовного впливу [16, с. 160].

Однак чимало авторитетних дослідників-істориків болгарської мови вважали, що переповідні дієслівні форми виникли в результаті значного впливу відповідних форм у турецькій мові, тобто їхню появу потрібно віднести на кінець XIV ст., коли Болгарія потрапляє під владу Османської імперії. Прихильниками цієї теорії були Б. Цонев, Л. Андрейчін, К. Мірчев, В. Георгієв.

Так, К. Мірчев в Історичній граматиці болгарської мови (1963) писав, що болгарські переповідні дієслівні форми виникли саме тоді, коли болгарські землі перебували під владою Османської імперії і населення перебувало в умовах білінгвізму. Відбулося переосмислення болгарських дієслівних форм перфекту, які в результаті мовних взаємин перейняли семантику турецьких [9, с. 208–209]. Погоджуються з науковою думкою К. Мірчева і сучасні дослідники, зокрема Г. Невекловський, який проаналізував грецький і турецький вплив на дієслово в балканських слов'янських мовах [19, с. 204].

На нашу думку, вплив турецької мови на формування болгарської переповідності заперечувати не можна. Навіть якщо процес переосмислення болгарських форм перфекту й почався до захоплення турками Болгарії, то можна стверджувати, що турецька мова виступила каталізатором для оформлення болгарських переповідних форм.

Висновки. Вплив турецької мови на болгарську можна простежити на всіх мовних рівнях. Найбільше цей вплив виражений у лексиці болгарської мови, яка викликає особливий інтерес багатьох дослідників. Унаслідок болгарсько-турецького білінгвізму до болгарської мови ввійшло багато слів із османотурецької мови. Турецький вплив позначився на зростанні кількості іменників чоловічого роду із нетиповим для них кінцем слова на *-а/-я*. Лексичний склад болгарської мови поповнили

незмінювані прикметники турецького походження. Різні лексикографічні праці репрезентують слова із суфіксом *-лия* як іменники та як прикметники одночасно, або як тільки прикметники чи тільки іменники. Турецька мова зіграла роль в оформленні певних категорій болгарських дієслів, зокрема, у формуванні переповідності дієслів. Щодо походження та хронології переповідних форм дієслова в болгарському мовознавстві немає одностайності. У нашому дослідженні підтримуємо думку, що турецька мова слугувала стимулом для оформлення болгарських переповідних форм дієслова. Таким чином, турецька мова виступає не лише джерелом поповнення найбільших лексико-граматичних класів слів болгарської мови, але й каталізатором становлення і розвитку певних інноваційних явищ в морфології.

Література:

1. Аврамова Ц. Имена на жители (Nomina Habitorum) в съвременния чешки и съвременния български език / Ц. Аврамова. – София: Парадигма, 2013. – 158 с.
2. Вачкова К. Иновации от композитен тип в съвременните славянски езици / К. Вачкова. – С. 10–12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://inslav.ru/images/stories/pdf/2002_Paleoslavistika_leksikologija_leksikografija.pdf.
3. Вачкова К. Интернационализационни процеси в българския език от края на XX век / К. Вачкова. – Bratislava, 1999. – С. 59–66.
4. Дуриданов И. Граматика на старобългарския език / И. Дуриданов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://macedonia.krogaina.com/id_gram/gal/dur_gram_202.html.
5. Кирова Л. За един модел на сложна номинация, проникнал с турски заемки, и неговото развитие в съвременния български език / Л. Кирова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://liternet.bg/publish3/lkirova/turski-izafeti.htm>.
6. Кръстева В. Тълковен речник на турцизмите в българския език / В. Кръстева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rodopskistarini.com/2012/04/blog-post_27.html.
7. Матеріали до вивчення старослов'янської мови: [навч. посіб.] / О. Албул, О. Лазор. – Львів, 2014. – 82 с.
8. Мурдаров В. Официален правописен речник на българския език / В. Мурдаров. – София: Просвета, 2012. – 676 с.
9. Мирчев К. Историческа граматика на български език / К. Мирчев. – София: Наука и изкуство, 1963. – С. 208–210.
10. Николова Н.Н. Билингвизм в българските земи през XV–XIX век / Н. Николова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shu.bg/tadmin/upload/storage/719.docx>
11. Огієнко І. Екстралінгвістичні умови реактуалізації тюркізмів у сучасному болгарському медійному дискурсі / І. Огієнко // Проблеми слов'янознавства. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – № 57. – С. 191–198.
12. Огієнко І. Дискурсивні слова турецького походження в текстах сучасних болгарських мас-медіа: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.03 «Слов'янські мови» / І.С. Огієнко; НАН України, Ін-т мовознав. ім. О.О.Потебні. – К., 2009. – 20 с.
13. Речник на българския език [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/келепирджия>.
14. Стаменов М. Съдбата на турцизмите в българския език и в българската култура / М. Стаменов. – София: Изток-запад, 2011. – 859 с.
15. Стоянов С. Граматика на съвременния български книжовен език: Т. 2. Морфология / С. Стоянов. – София: Изд-во на БАН, 1983. – 511 с.
16. Харалампиев И. Историческа граматика на българския език / И. Харалампиев. – Велико Търново: Фабер, 2001. – 244 с.
17. Чакърва К. Отново за съдбата на турцизмите в съвременния български език (изоляция и/или реабилитация) / К. Чакърва, Х. Мевсім. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://georgesg.info/belb/personal/chakyrova/Turcizmi.htm>
18. Grannes A. A dictionary of turkisms in Bulgarian / A. Grannes, K. Rå Nauge, H. Süleymanoğlu. – Oslo: Novus forlag, 2002. – 583 p.
19. Neweklowsky G. Greek and Turkish Influence upon the Balkan Slavic Verb / G. Neweklowsky // Balkanisms heute / Th. Kahl, M. Metzeltin, H.W. Schaller. – Münster: LIT Verlag, 2012. – P. 195–208.

Хрущ І. І. Последствия влияния турецкого языка на болгарский (морфологический уровень)

Анотация. В статье рассмотрено влияние турецкого языка на болгарский на морфологическом уровне. Проанализированы особенности адаптации в болгарском языке турецких существительных по роду и выделены группы существительных с нетипичными для болгарского языка окончаниями. Описаны последствия влияния турецкого языка на такие лексико-грамматические классы слов, как прилагательное и глагол.

Ключевые слова: болгарский язык, турецкий язык, турцизм, грамматический род, неизменяемые прилагательные, пересказывательное наклонение.

Khrushch I. Influence of the Turkish language on the Bulgarian (morphological level)

Summary. The article describes the influence of the Turkish language on Bulgarian on morphological level. The peculiarities of adaptation of Turkish nouns in the Bulgarian language by the type and group of nouns with non-typical for the Bulgarian language endings are analyzed. The consequences of the Turkish-language influence on such lexico-grammatical classes of words as adjective and verb are described.

Key words: Bulgarian language, Turkish language, turkism, grammatical genus, invariable adjectives, evidentiality.